

KEMALİZM ve KEMALİZMİN EKONOMİSİ

Ali Nejat Ölçen

Kemalizmi Doğru Anlamak.

Kemalizm nasıl bir ideolojidir ya da neden ideoloji olarak betimlenmelidir sorusu akla gelebilir. Bu soruya olumlu yanıt verilmediği zaman Kemalizmin ekonomisinden de söz edilemez elbet. Kemalizm'de sınıf tanımı ya da ayrışımı söz konusu olmadığı için,nasıl olur da Kemalizmi bir ideoloji olarak betimleyebiliriz?

Bu sorulara yanıt verilebilir mi ya da yanıtı var mı bu tür bir sorunun? **Kadro** dergisinde bir araya gelen 1930' ların aydınları da böylesi bir gereksinimi duymuşlar ve derginin ilk sayısında:

Türkiye bir inkılap (değişim,devrim) içindedir (ama) bu inkılap kendi prensip ve onu yaşatacak,şuur (bilinç) olabilecek bütün nazari ve fikri unsurlara maliktir. Ancak,bu nazari ve fikri unsurlar,inkılabı ideoloji olabilecek bir fikiryat içinde terkip ve tedvin edilmiş (bütünleştirilip ortaya konulmuş) değildir,

diye düşünüyorlardı. Devrimlerin ilkeleri belirginleşmişti ama o ilkelerin ideolojiye dönüşümü için gereken kuramsal ve düşünsel öğelerin bütünleştirilemediği kanısındaydı Kadrocular. Oysa,ne denli çaba harcamış olsalar bile,Kemalizmin ideolojik dokusu ortaya konamaz ve devrimler bir ideoloji bütünselliği içine çekilemezdi. Buradaki güçlük "ideoloji" denilen kavramın kendisinden kaynaklanıyordu. Çünkü, Kurtuluş Savaşı sonrasında, henüz,emek-sermaye gelişmesi belirginleşip Türkiye'nin karşısına çıkmamış, sınıf ayrımı ve dinsel farklılaşma , bir çatışma noktasına ulaşmamış ya da dış dünyanın emperyalist kışkacına ülkenin kapıları açılmamıştı. Şöyle de düşünülebilir: Mustafa Kemal'in söylediklerinin ve yaptıklarının, emperyalizmin antitezi olup olmadığı açıklığa kavuşmamıştı.

Zaten belli bir düşünceler demetinin ideolojik bütünselliğe ulaşabilmesi için onun sınıflardan bir tarafın çıkarlarını,gönencini,güvenliğini savunan,koruyan uzun erimli öğretileri getirmesi gerekir.Bir gerçek ortadadır ki,belli düşünceler demetinin hiç biri onu ileri sürenler tarafından "ideoloji" olarak betimlenmemişti. Örneğin,Karl Marx'ın yazdıklarının ideolojik içeriği Engels olmasaydı uzun yıllar fark edilmeyecekti. Ünlü iktisatçı J.R.Hicks olmasaydı ,serbest piyasa ekonomisine devlet müdahalesinin kurallarını ortaya koyan Keynesci ekonominin ne olduğunu uzun yıllar kimse bilemeyecekti. Mustafa Kemal'in yazdıkları,söyledikleri ve yaptıkları da bir gün "ideoloji" olarak betimlenecekse, bu yıllar sonra gerçekleşecekti, şimdilerde olduğu gibi. O'nun döneminde, iç gelişmeler henüz bir çatışma noktasına ulaşmamıştı. Bu düşüncede haklılık payı varsa, Kemalizmin o halde geleceğin ideolojisi olacsktır.

O halde nedir Kemalizm?

Cumhuriyete işlerlik kazandıran evrensel altı ilkeden mi ibaret ?Ya da,o altı ilke, Kemalizmin ön koşulu mu ? Kemalizmi betimlemek için bu altı ilke gerekli olsa bile yeterli mi acaba? Bu sorulara yanıt ararken,sadece "devlet aygıtı" nın özü ile biçiminin nasıl betimlendiği,ulus ile devlet arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiği, adalet kavramına bakıldığında kimden yana işleyeceği, dış dünya koşullarında sömürüye karşıt antitezin nasıl oluştuğu ve karşıt güçlerin,ittifaka alınacak güçlerle nasıl dengeleneceği türündeki tüm sorunlara acaba Kemalizmde yanıt bulunabilir mi?

Kadrocular,Kemalizmi betimlemeye çalışırken, onun ne sosyalizm ve ne de kapitalizm olmadığını ama kendine özgü (bu deyim onlarındır) devletçilik anlayışını (karma ekonomiyi kasıtlıyor olmalıydılar) temsil ettiğini düşünüyorlardı. Örneğin Şevket Süreyya Aydemir. "Bu bir inkılaptır, o halde bir açıklaması olmalıdır" diyordu. Öyleyse neydi Kemalist devrimlerin açıklaması ?

Çünkü,Kemalizm eğer bir ideoloji olabilecekse,onun altı ilkeden bağımsız olarak irdelenmesi bir başka deyimle altı ilke olmaksızın da ideolojik dokusunun betimlenebilmesi gerekir. Çünkü altı ilkenin en az dördü Cumhuriyetin yönetim biçimine dönüştürülmeye başlandığı 1700'lü yıllardan bu yana, Batı'da biçimlenmiş ve özümsemişti. Öyleyse altı ilkeden bağımsız, Kemalizmin siyasal ve ekonomik ve toplumsal dokusunu sınıf bilinci dışında betimlemek nasıl

olanaklı olacaktır?

Sırasıyla olayın içine girelim? Kapitalizme ve emperyalizme karşı,emeğin örgütlenerek karşı koyması ve kendi diktatoryasını kurması biçiminde özetlenecek olan Marksist siyasa dışında bir başka yol yok mudur? Sovyet deneyinden sonra böylesi bir soru daha da anlamlı ve de güncel olabilir. 21 nci yüzyılda emperyalizm yeni tekniklerine ilişkin gerçeğe en yakın senaryoyu kurgulayabilirsek, Kemalist ilkelerin esin kaynağı olabileceğini görebiliriz.

21 nci Yüzyılın Getirecekleri (Bir Senaryo)

Neler olacak 21 nci yüzyılda? Ve neden öyle olacak? Halkın zaten aksak işleyen demokrasisi gündemden kalkacak ve yerini firmalar demokrasi mi alacak? Devlet küçülürken onun yerine dev firmaların devletleşmesi olgusuyla mı karşılaşılacak? Ya da devlet firmalaşırken, firmalar mı devletleşecek ? Ana başlıklar altında 21 nci yüzyılın dünyaya getireceği köklü değişimleri aşağıdaki gibi kurgulayabiliriz:

- İleri teknolojik gelişmenin sonucu dünya bir fay hattıyla ikiye bölünecektir. Fay çizgisinin bir yanında varlıklı ülkeler ve öteki yanında kitlesel açlığın ortaya çıkacağı varlıksız ülkeler. Kitlesel açlık ve kitlesel yoksulluk sorunlarıyla karşılaşacak 21 nci yüzyıl- ın Dünyası.
- Ülke düzeyinde bölgesel yoksullaşmanın sonucu etnik bölünme ve ayrışmalar keskinleşecektir.
- Ulusal devlet kavramının erimesi ve yeni bir kapitalizm modelinin ortaya çıkışı.Buna belki de "halk kapitalizmi" denilecek. Almanya da "sosyal piyasa ekonomisi" gibi ne olduğu belirsiz güler yüzlü ,insancıl görünümlü yeni bir sömürü düzeninin kurulması gibi.
- Mal (nesne) üretimi egemenliğinin yüksek teknolojiye (high-tech'e) aktarıldığına tanık olacağız.Doğal olarak ileri teknoloji ülkeleri çevreyi kirleten geleneksel mal üretim tekniklerini geliştirmekte olan ülkelerin sırtına aktaracak.
- 20 nci yüzyılda sanayi sektörü tarımı sömürürken, 21 nci yüzyılda high-tech'in sanayiye sömürdüğünü göreceğiz.
- Sermaye-emek gelişkinin yerini bunun sonucunda, sermaye-teknoloji gelişkinisi alacak ve patron kavramı da doğal olarak çökerek patronları yönlendiren finansal teknolojinin egemenliği doğacaktır.
- Teknolojinin yörüngesinde uluslararası dev firmalar, devletleri yönlendirmeye başlayacak ve devletleştiklerini göreceğiz.
- Siyasal iktidarları aksak ta olsa 21 ci yüzyılda halkın biçimlendirmesi olayı ortadan kalkarak, siyasal iktidarların özünü ve biçimini firmalar demokrasisi saptayacaktır.Bunun en becerisiz örneklerini daha şimdiden Türkiye,yaşamaya başlamıştır bile.
- Soygun,rüşvet,hırsızlık kitleselleşecek ve kurumlaşacaktır. Neden?Çünkü,kapitalizmin işleyişine ivme kazandırmakta,bürokrasinin verimliliğini arttırmaktadır.ABD'de "The Theory of Corruption" (Yolsuzluk Kuramı) ders kitaplarına girdi bile.
- Sosyalizmin ileri aşamasında,devlete gereksinim olmayacağı savını tersine kapitalizm gerçekleştirecek ve kapitalizm, ileri aşamasında devlete gereksinimi ortadan kaldırarak devlet yerine kendisi yerleşecektir. Devlet küçülmeli savı şimdiden gündeme yerleştibile.
- İnsan sadece tüketici kitle olarak algılanacaktır. Geleneksel değer yargıları çökertilen insan, daha çok tüketmesi gereken canlı olarak işlem görecektir.Daha sağlıklı yaşaması daha çok tüketmesi için gerekli görülecektir. Uzun ömürlü ve sağlıklı yaşamaya hakkı olduğu için değil.
- İleri gelişmiş teknoloji ülkeleri, kendi dayanıklı üretim tekniklerini geliştirmekte olan ülkelere aktaracağı ve o ülkeleri kendilerine bağımlı "üretim üsleri" olarak kullanacağı için:

- Stoklama maliyetinden kurtulacak,

- Emek istihdamını en aza indirecek,

- Pazar denetimini ele geçirerek,devlet denetimine karşı çıkarken pazarı kendi denetimine alacak

- Bir başka deyimle devlet tekelleri ,yerini firma

tekellerine bırakacaktır.

- Piyasa ekonomisi,pazar ekonomisine egemen olacak ve bunun sonucunda,firmalar arası ulusal ya da uluslararası reel rekabetin yerini teknolojik ve monater rekabet alacaktır..
- Küreselleşmenin doğal sonucu ulus devleti eriyeceği için emperyalizmin antitezini yaratmak olanaksızlaşacaktır.
- Tüm bu dönüşümler üretimsiz firmaların egemenliğini birlikte getirecek ve üretimsiz firmalar sadece teknoloji üretmekle yetineceklerdir.Teknoloji üreten üretimsiz firmalar, üretici olanları taşaron olarak kullanacakları için sendikasızluk kurumlaşacaktır.
- Robotların dayanıklılığı ve verimliliği, emekçilerin sağlığı ve verimliğinden daha önemli duruma gelecektir.
- Bu köklü (olumsuz) dönüşümler yalnız geliştirmekte olan ülkelerde değil, ileri gelişmiş emperyalist ülkelerde bile,kitlesele tepkileri birlikte taşıyacaktır.

Bu teknolojik hegemonyada ulus-toplum-birey kavramları sadece birer araç olarak algılanacaktır . Çünkü, özetle, 21 nci yüzyıla damgasını vuracağı anlaşılan,

- Serbest piyasa ekonomisinin sınır tanımaz azgınlığı ve her an bunalıma açık yapısı,

- Küreselleşmenin ulus devletini çökertmesi,

- Özelleştirme yoluyla devletsiz ekonomi ve ekonomisiz devlet özdeşliğinin doğması,

- Devletsiz ekonominin getireceği bölgesel adaletsizlik ve adaletsiz gelir dağılımının taşıyacağı toplumsal sorunlar,

- Sosyal hukuk devletinin tüm kurumlarıyla birlikte çöküşü,

olgularına karşı geleceğin sosyalizmi uyum mu, karşı sav üretmek mi sorunun yanıtını bulmak zorundadır. Oysa Dünyanın tüm sol kesimi bu tür bir arayışı gözardı ederek,uyum formülleri aramanın peşine düşmüştür. İngiltere’de Tony Blair gibi. Türkiye’de CHP ve DSP örneği.

21 nci yüzyılın sol öğretisi ,karşı savı üretmeye gereksinim duyduğu zamandır ki, esin kaynağını Kemalizmde bulacaktır. Kemalizmde kapitalizmin sönürüsüne emekçi kitlelerin değil halkın karşı koyma bilinci söz konusudur.21 nci yüzyıl emekçi kitlelerin sınıf bilincini eriten koşulları getirecek ve o nedenle karşı gücün halk tarafından sergilenmesine gerek duyulan örgütlenme biçimleri gündeme girecektir. Kemalizme gereksinim böyle doğacak..

Geleceğin İdeolojisi : Kemalizm ve ekonomisi.

21 nci yüzyılda, Dünya’nın yeni paylaşımına ve emperyalizmin gömlek değiştiren dokusuna karşı savın tüm kuramsal ve kurumsal yanıtını Kemalizmin ilkeleri içinde arayıp bulmak olanaklıdır. 21nci yüzyılın getireceklerine uyum sağlamayı değil temel noktalarda karşı çıkmayı öngörmektedir Kemalizm. Türkiye sadece geniş işgücü ve doğal kaynakları ile değil, fakat aynı zamanda, bunun kadar önemlisi, yeni emperyalizme Kemalizmin kuramsal yapısıyla da karşı koyabilir.

Bu üç önemli araçtan akıllıca yararlanılabilirse, Türkiye , 21 nci yüzyılda ABD ve ADB (**Avrupa Devler Birliği**) eksenini çevresinde dönmeye başlayan Dünyanın yeni paylaşımına karşı, mazlum ülkeler eksenini yapılandırabilir. O nedenle Kemalizmin siyasal ve ekonomik açıdan doğru değerlendirilmesi gerekecektir.

Uzun erimli bir dış politika oluşturmaktan yoksun düşürülen ve ABD güdümünde politikalar izlemeye tutsak edilen kamusal yönetim biçimi, Türkiye’de bir önemli olanağı elden kaçırmak üzeredir.Sovyetler’in dağılımından sonra belirginleşen Avrasya’yı karşıt eksenin önemli bir nirengi noktası olarak değerlendirme olanağından giderek uzaklaşmaktadır. uzun erimli insan gücü ve doğal kaynakları Avrasya ile ortak bir kalkınma stratejisine bağlamak olanaklıyken sağ siyasal partilerin plan karşıtlığı türündeki ön yargılarıyla bu olanak, Batı ve Uzakdoğu emperyalizminin kollarına terk edilmek üzeredir. Oysa, Kemalizmin dış politikası, mazlum ülkeler

birlikteliğine dayanıyordu ve uluslar arası emperyalizme sadece ulusal önlemlerin yetmeyeceği bilincini temel alıyordu. O nedenledir ki Batıda "Balkan Paktı" ve Doğuda Saadabad Paktı" ile karşıt eksenli tasarımlar ve uygulama alanına koymuştu.

Nato ve Cento türündeki ABD' sel andlaşmalar,Kemalizmin bu dış siyasal eksenini yerle bir etmeye yetti.

Ama bir gün yukarıda betimlemeye çalıştığımız senaryo gerçekleştiği ve küreselleşmenin yoksul ülkeleri daha da yoksullaştırdığı gerçeği ortaya çıktığı ve emperyalizme karşı büyük ulusal tepkiler yoğunlaştığında, Kemalizmin yoksul ülkeler birlikteliğine ilişkin stratejisi, evrensel nitelik kazanacaktır. Yurt içi sömürüye karşı emekten yana halkçı ve devletçi politikaları gündeme sokmak ve emperyalist globalleşmeye karşı , "yoksul ülkeler küreselleşmesi" seçeneğine işlerlik kazandırmak gibi. Bir an için, tüm yoksul ülkeler emperyalizmin kredi ve yardım önermelerini geri çevirme kararı alabilse, kapitalizmin bol para karşısında deflasyona uğrayarak belinin bükülmeyeceğini kimse ileri süremez. Yoksul ülkeler şu gerçeğin farkında değil : Aldıkları dış borç ya da kredi, aslında, kendilerine değil, yardımı gönderen kapitalizme yardımdır ve onları deflasyon ile enflasyon kısılcından kurtarmaya yaramaktadır. 1970'lerin Avrupasında Eurodolar'dan kaçmaya çalışması ve ABD'nin Bredden Woods anlaşmasını yok saymaya zorunlu olması, bu söylediğimiz olayın bir benzeridir. Avrupa'da biriken ABD sermayesinin getirilerinin olağanüstü bolluğu, Avrupa'nın başına dert olmuş ve ABD kendisine aktarılmasını önlemek için öngördüğü bir uluslararası kuralı yine kendisi bozmak zorunda kalmıştı.Yoksul ülkeler birlikteliği 21 nci yüzyılın Dünyasını paylaşan emperyalizmin korkulu rüyası olabilir eğer oluşturacağı birliktelik akıllıca kullanılabilirse..

Kemalizmde Adalet ve Ekonomi.

Kemalizm nasıl bir devlet öngörüyordu.Halktan ve emekten yana Cumhuriyetçi devlet nasıl bir devlet modeli olmalıydı. O yüzden Kemalizmin siyasal ve ekonomik dokusunu çağdaşlaşma sürecinde,sadece ulusal egemenlik ve tam bağımsızlık temelinde nitelemek eksik kalacaktır. Ekonomik ve siyasal tam bağımsızlık, Cumhuriyetçi devleti oluşturmaya yetmeyecekti elbet. Çünkü devletin temeli olduğu düşünülen adalet kavramı, nasıl betimlenmeliydi? Eğer adalet ,sadece devletin temeli olacaksa o adalet kendisine temel olabilir miydi ve o dahi nasıl bir temele gereksinim duyacaktı? Bu sorunun çözümünü Kemalizmin 1930 İktisat Programı'nda buluyoruz.

Devlet güç kullanırken aynı zamanda adil olabilir mi? Adalet kavramıyla güç kullanmak arasında daima bir çelişki vardır ve hukuk devleti bu çelişkiyi gidermek zorundadır. Adaleti gözetmeksizin kullanılan güç, o devletin hukuk devleti olmasını önler ve hukuk devleti olmadıkça da sosyal hukuk devlet oluşamaz. O nedenle 1930 İktisat Programı, adaleti betimlemeden ekonomiyi tanımlamanın olanaksızlığını ilk ortaya koyan özgün bir belgedir. 3 ncü maddesiyle, Kemalizmin önemli bir köşe taşı oluşturmuştur. Adaleti şöyle tanımlar 1930 İktisat Programı'nın 3 ncü maddesi :

Adalet,devletin bütün hayat ve faaliyet şubelerinde olduğu kadar ve bilhassa, iktisadi hayat ve faaliyetin de temelidir.En iyi kanunlar ve adil hakimler,iktisadi teşebbüs ve inkişafın başlıca muhafızı (koruyucusu) ve müşevviki (özendiricisi) dir.

Kemalist ideolojide görülüyor ki,adalet yalnızca devletin temeli değil,devlet te adaletin temeli olmalıdır. Ekonomik gelişmenin ve yeni girişimcilerin yaratılmasının kaynağı adil yasalar ve adil yargıçlar olacaktır. İktisat programının hemen ilk maddesinde betimlenen adalet ile ekonomi arasındaki bağ, devletin nasıl bir devlet olması gerektiğine açıklık gerektiriyordu ama, bu bile yeterli değildi kuşkusuz.Devletin yürütme erkinin nasıl olması gerektiği de açıklık kazanmalıydı. 1930 İktisat Programı'nın 69 ncu maddesi kamusal hizmet anlayışını şöyle tanımlar :

Devletin bütün kanunları ve tedbirleri,memurları,milletin ferdi (bireysel) ve kitlevi anlayış ve yaşayışını kendiliğinden,milli iktisadın ihtiyaçlarını sezer ve ona göre çalışır bir zihniyet ve istikamette (doğrultuda) işlemek ve işletmek gerekir.

Halkçılığın özü ve özetidir bu. Devletin bürokrasisinin ve kamusal yönetimin niçin varolduğunun bir açıklamasıdır. Halkın bireysel ve kitlesel gereksinmelerini önceden sezerek ona göre işleyen

ve işletilen bir kamusal yönetim oluşmalıdır. Adaletin ekonomiye, ekonominin gelişmeye temel olabilmesi ancak böyle sağlanabilirdi.

Adaletin devlete,devletin adalete ve her ikisinin ekonomiye temel olması İktisat programında "ulusal tasarruf " ile sağlanacaktır. Ulus devletinin gözardı edilemez koşulu bu ve tam bağımsızlığın güvencesiydi aynı zamanda.

Bugünlerin Türkiye'sinde ve belki de 21 nci yüzyılın Dünyasında, devletlerin mafya-çete ilişkilerine hoşgörölü davranmak zorunda kalması aslında siyasal erkin nasıl oluştuğunu açıklamaya yeter. Siyasal iktidarı nerede,ne zaman sermaye oluşturmaya başlamışsa orada devlet ile mafya-çete ilişkileri kaçınılmaz olacaktır. Adaletin devlete temel olması kuralı tersine işler ve devlet adaletsizliğin ve adaletsizlik te devletin temeli olmaya başlar. Biz bu süreci "hukusuz devlet-devletsiz hukuk" özdeşliği biçiminde açıklıyoruz.Türkiye şimdilerde hukusuz devlet sürecine sürüklenmiş görünüyor.Gündeme giren mafya-çete ilişkileri de devletsiz hukukun somutlaşan biçimidir. Kemalizmindeki,"ulusal ve ekonomik egemenlik" özdeşliği, böylesi yozlaşmaya karşı çözüm olacaktır. İktidar erkini halkın biçimlendirmesidir temeldeki çözüm. Kemalizm , bu çözümün ilkelerini ortaya koymuştur.

Ne var ki bu temel ilke 1940'lardan sonra gözardı edildiği içindir ki, Kemalist devlet, biçim ve öz değiştirerek, örneğin,1940'dan 1950'lere kadar "jandarma devleti" ne ve 1960'lardan 80'lere değin polis devleti" ne dönüşmekte gecikmedi. O yüzden şimdilerde Türkiye "devlet bunalımı"nı yaşamakta, kayıt dışı devletin olumsuzlukları gündeme gelmektedir.Devletin yeniden düzenlenmesinin çözüm yolları, yeniden Kemalist devlet kavramı içinde aranmalıdır. Ama nasıl ?

Planlı Ekonomi Siyaseti

Kemalist ideolojide,devlet,"planlı ekonomi siyaseti" uygulayan bir işleve sahiptir.Bir başka deyişle,devlet stratejik sektörlerde,üretim araçlarına sahip olma hakkını kullanır.Devletin üretim araçlarına sahip olmasının somutlaşmış biçimidir Kamu İktisadi Kuruluşları.Planlı ekonomi siyasetinin iki boyutu hemen açıklığa kavuşur. Kurumlaşan modeli, KİT'ler ve gereksinim duyulan disiplin de "planlı sanayileşme". Bu iki olgu,1929 Dünya ekonomik bunalımı ve 1939 İkinci Dünya Savaşında,genç Cumhuriyet Türkiye'sini ekonomisinin en az zararla ayakta kalmasını sağlamıştı.

Planlı sanayileşme kararlarının bir merkezden alındığı ve ayrıntılara girildiği sanılmamalı. Tersine ekonominin omurgasını oluşturan ve kalkınmanın önünü açan temel üretim sektörlerinde,yatırımların planlandığı görülür. Yer yüzünde ilk kez verimlilik hesaplarını temel alan demokratik plan anlayışının Türkiye'de uygulanışdır bu. Aynı zamanda Kemalizmin plan anlayışı, halkçılığın özünü de içermektedir. Kendine yeterli olmanın ve siyasal bağımsızlığın gereğidir. Nitekim,Mustafa Kemal,İzmirde toplanan İktisat Kongresinin (17 Çubat 1923) açış konuşmasında bunu şöyle betimler :

İstiklal-i tam (tam bağımsızlık) için şu düstur vardır :Hakimiyeti millie,hakimiyeti iktisadiye ile tersim edilmelidir (ulusal egemenlik,ekonomik egemenlikle biçimlenmelidir). Yegane kuvvet,en kuvvetli temel,iktisadiyattır. (Tek güç ve en güçlü temel ekonomidir) Siyasi ve askeri muzafferiyetler ne kadar büyük olursa olsunüktisadi zaferle tetviç edilmedikçe (donatılmadıkça),netice payidar (köklü) olamaz.

Çünkü, "Halk devri,iktisat mefhumuyla (kavramıyla) ifade olunur" diyordu,1000 yılı aşkın süredir ilk kez bir devlet adamı Anadolu'da. Osmanlı'nın Saray için öngördüğü kaynaklar , artıkinsan için, halk için kullanılacaktı:

Devletimizin,yeni hükümetimizin bütün esasları bütün programları,"İktisat Programı"ndan çıkacaktır, diyordu.

Kemalizmde ulusal egemenlik ile ekonomik egemenlik bir birinin özdeşidir . Tam bağımsız- lığın ön koşuludur.

Özel sektör yatırımlarında maksimum kazanç ilkesi söz konusuyken,kamusal yatırımlarda "toplumsal yarar" ve "minimum maliyet" ölçütleri geçerli olur.Her iki sektörün amaçlarının farklılığından doğmaktadır bu farklı ölçüt biçimleri.1980'li yıllarda Türkiye'de devletin yapısı

köklü değişime uğramış ve "toplumsal yarar" ilkesi göz ardı edilerek,devletin tüccarlaşması süreci başlatılmıştır.Oysa bu, Kemalizmin devlet kuramına göre devletin kendisini yadsıması demektir? Zamanında başbakan Turgut Özal hatta "her birey kendi sosyal güvenliğinden kendisi sorumlu olmalıdır,sosyal devlet tarihe karışmıştır" diyebilmişti. Oysa 21 nci yüzyıl devleti, toplumun ve bireylerin sosyal güvencelerine daha çok kaynak ayırmak zorunda kalan devlet olacaktır. Aslında bu zorunluk ,devletin kendisini yadsır duruma düşmemesinin gereği olarak ortaya çıkacak.

Kemalizmin devlet kuramı, üretimde, "kar" ve "toplumsal yarar" amaçlarını bir araya getirmiştir ve bunun somutlanması, karma ekonomi dir. Ne yazık ki 1980 sonrasında, aksak işlemesine karşın serbest piyasa ekonomisine olan özenti ve KİT'lerin kar etmesi gerektiğine ilişkin yanlış nitelme ve toplumun buna inandırılması, devleti, kar peşinde koşan ve tüccarlaştıran bir kulvara çekmiştir. Oysa anahtar teslimi blok satışla özel sektöre bağışlanan KİT'ler zarar etmeyi göze alarak üretim yapması gereken kamusal kuruluşlar olabilmelidir, toplumsal yarar söz konusu olduğu zaman. Çünkü, toplumsal yarar ölçütü, kamusal üretimde zararı göze almayı ve onu verimsizlik olarak nitelmemeyi gerektirir ve doğru olanı da budur. Konuya değinmemizin önemli bir nedeni Kemalizmin sanayileşme planında toplumsal yarar ve verimlilik ölçütünün temel alındığını vurgulamak içindir.

Bunun ilgi çekici bir örneğini,"Kömürden Bezin Üretim" projesinde görüyoruz. İkinci Sanayi Planına (1936) giren bu yatırım projesinin verimlilik hesaplarında "x" kg.kömürden üretilecek benzinin "F" fiyatı için :

$$1. \text{ Projenin girdisi antrasit kömürü ise } F = 7.04 + (0.113 x + 0.113) n$$

$$2. \text{ Projenin girdisi linyit kömürü ise } F = 7.22 + 1.15 x$$

bağıntıları bulunmuştu.Burada "n" ,antasit kömüründeki katran oranını belirtmektedir.Yapılan hesaplamada, her iki seçenekte antrasit kömüründeki katran oranı $n = 0.12$ olduğu zaman fiyatlar,birbirine eşit çıkıyor ve benzinin linyitten üretilmesi seçeneği, katran oranının 0.12'den az olmasıyla tercih edilir duruma geliyordu. Linyit seçilmiş ve kömürün carü fiyatı

$x = 4$ kuruş/kg için benzinin litre maliyeti :

$F = 11.82$ kuruş olarak bulunmuştu.

Planlama uzmanları projenin reddine kara verdiler. Çünkü dışarıda benzin litre fiyatı o dönemde 6.00 kuruş idi. Yerli üretimden o nedenle vaz geçilmesi ekonominin gereği olarak düşünülmüştü. Ama Kemalist ekonomide toplumsal yarar karlı olmaya karşıt daima tercih edileceği için, proje İkinci Sanayi Planına girmeliydi ve girdi de.

Bu örnekte, çok belirgin biçimde ekonominin "kar-verimlik-yarar" ölçütlerinden hangisinin geçerli olması,"siyasal ve ekonomik bağımsızlık" ilkesine bağlanmıştır. Çünkü, tam bağımsızlık, ulusal egemenliğin, ekonomik egemenliği biçimlendirmesini koşul kabul etmekteydi.

Burada örnek aldığımız yatırım projesi, o dönemde en son teknolojik gelişmelerin ne denli duyarlılıkla izlendiğini gösterir.Türkiye'de uzun bir süre önce TV programında dizi filmine konu olan bir kimya bilgininin kömürden benzin üretimine ilişkin teknolojik buluşu, Hitler Almanyasında güçlüklerle karşılaşırken , 2 nci Sanayi Planına alınabilmiştir. Kemalizmin ekonomisi ülkemizde yeterince irdelenmediği ve ideolojik temeli gözden kaçırıldığı için,bir yandan "devletçilik" yanlış yorumlanmış ve öte yandan "kendine yeterlilik" ilkesi de "dışa kapalı ekonomi" biçiminde algılanmıştır.

Kemalizmde devletçilik anlayışı.

Kemalizmin devletçilik anlayışında,halkın ekonomik ve toplumsal gelişmesini ve gönencini, serbest piyasanın tercihlerine bırakmak söz konusu değildir. Fiyat spekülasyonlarının önünü almanın, enflasyonist baskıların gelir dağılımını zedelemesine engel olmanın yanı sıra, kaynak kullanımını kar amacına göre değil, toplumsal yarar gözeterek ve o nedenle sosyal adaleti gerçekleştiren bir işlevi vardı devletçilik anlayışının.O devletçilik anlayışını ulusalcılıktan ve halkçılıktan bağımsız düşünmek olanaklı değildi ve bu üç ilke,birbirini tamamlayan bir bütünün göz ardı edilemez öğeleriydi.

Kemalizmin devletçilik anlayışındaki "planlı ekonomi siyaseti", devlet merkezli değil tersine kaynak kullanımının hangi sektörlerde sanayileşmeyi sağlayıp sağlamadığını ortaya çıkaran

demokratik plan anlayışıdır.

Özel ve kamu sektörlerinin bir arada birlikte ekonomik büyümeyi gerçekleştiren "karma ekonomi"nin kuram ve uygulaması söz konusuydu. O nedenle,1 nci (1932) ve 2 nci (1936) Sanayi Planlarında programa alınan yatırımların tümü, o tarihe kadar hiç bir ülkede benzerine rastlanmayan bir anlayışla, verimlilik hesaplarına dayandırılmıştı. ABD' den dış kredi almak için 1960'larda Türkiye'ye öğretmeye çalıştığı "fizibilite raporu" düzenleme tekniklerinin 30 yıl önce Mustafa Kemal'in Türkiye'sinde uygulandığını nedense hiç kimse anımsamamıştır.

Mustafa Kemal'in ekonomi siyaseti., kaynakların nesnel üretime dönüşmesini öngörüyordu ve şimdiki gibi o reel (üretken,nesnel) ekonomi, parasal ekonominin arkasından sürüklenir duruma gelmemiştir. Paranın para kazandırdığı çarpıklığa dönüşmemiştir ekonomi siyaseti.

Serbest piyasa ekonomisinin işleyişindeki aksaklıkları yine piyasanın düzenleyeceğini öngören liberalizm anlayışı, devletin olup bitenlere seyirci kalmasını talep ederken, gelir dağılımındaki adaletsizliği nasıl gidereceğine ilişkin bir kuram henüz geliştirebilmiş değildir.Kar amacı çoğu kez toplumsal yarar ölçütünü gerilere itekler.O yüzden maksimum kazanç ilkesine tutkun olan özel sektör anlayışı, minimum maliyet ölçütünü temel alan devletçiliği,karşısında ya da yanında bulmalıdır. Ekonomik büyüme ile Toplumsal adalet ancak böyle sağlanabilir. Kemalizm bu karşıtlığı, karma ekonomi içinde senteze ulaştırmıştı. Kar'a karşı değil ama kar'ın halkın gönencini sömürmesine karşıydı. Kemalizmin böylesi devletçilik ilkesini gözardı etmenin en sakıncalı sonuçlarını Türkiye 30 yıldan bu yana yaşamaktadır. Örneğin gerice yörelere özel sektörün yatırım yapmasını öngören 933 sayılı "Teşvik Yasası" na rağmen özel sektör yatırım yapmayı tercih etmemiştir,çünkü bir yatırımı karlı kılmamanın ön koşulu orada nüfusun yeter yoğunlukta olmasını gerektirir.Oysa hiç bir teşvik gerice yörelerdeki talep eksikliğini gidermeye ve yatırımı karlı duruma getirmeye yetmeyecekti.Nitekim yetmedi ve teşvike rağmen gerice yöreler özel sektör yatırımları için çekicilik kazanmadı. Kar ölçütü gerice yörelerdeki gelir adaletini sağlamayı niçin amaç alsın! Hatta Türkiye'de teşvik yasası en kötü ve haksız biçimiyle uygulandı.25 yılı aşkın süre içinde Doğu ve Güney doğu teşviklerden sadece %9 oranında yararlanırken Batı ve Kuzey Batı (örneğin İstanbul metropolü) %45'ün üzerinde teşviklerden yararlandırıldı. Büyük kentlere göç akını, sağlıksız yerleşme birimlerinin oluşması, kentlerin köyleşmesi ve insanca yaşam koşullarının sağlanamaması, devletin özel sektörü korumasındaki yanlışlıkların ürünüdür. Rekabet dışında kalarak, sırtını devlete dayayan özel sektör anlayışı değil sosyalizmde kapitalizmde bile söz konusu olamaz.

75 Yıl Sonra.

Bugün 75 yıl sonra Mustafa Kemal'in kurduğu devlet,deprem geçirmektedir.Devleti ayakta tutacak olan yasama,yürütme ve yargı erkleri bozulma sürecine girmiş görünüyor. Köşe taşarını oluşturduğu Cumhuriyet Devleti, bir ihanetin içine yuvarlanmaktadır.Yaşanmakta olan tüm sorunlar, aslında,"devlet bunalımı" ndan kaynaklanmakta. Mustafa Kemal'in laik,ulusalcı,cumhuriyetçi ve devletçi olan devleti,bugün çetelerin,kayıt dışı ekonominin ve tarkatların güdümünde kayıt dışı dinin etki alanına girmiş görünüyor. Her halde, 1982 Anayasasından işe başlamak gerekecek. Devleti kutsallaştırmanın sonucu, bireyi, toplumu,ulusu devlet için var kabul eden yanlış felsefenin ürünüdür bu. Oysa birey için,toplum için,ulus için devletin varolmasını temel alan Mustafa Kemal'in devletine bugün her zamankinden daha fazla gereksinim var.